

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΛΙ
ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΣΚΟΥΦΟΥ

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ¹

1

Πρὸς τὸν λογιώτατον καὶ τίμιον ἄνδρα
Παῦλον Ζερβὸν

εἰς Μέλitan

στὲ δὲν διαβάζω τὰ γράμματά σου, ὦ πολυμαθε-
στάτη ψυχὴ, καὶ νὰ μὴν θαυμάζω τὴν μεγάλην σου
τέχνην καὶ εὐγλωττίαν, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἐπαινῆς πλέ-
κεις στεφάνους, ἂν συμβουλευῆς, τύραννος γλυκὺς
καταναγκάζεις εἰς τὰ αὐτεξούσια· ἂν προστάσῃς μὲ
τόσην χάριν σοῦ εὐγένει ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τὸ πρό-
σταγμα, ὅπου κάθε καρδιά σκιρτᾷ καὶ χαίρεται νὰ σὲ
ὑπα[κούσῃ]· τί πλέα; ὡς καὶ ὅταν ἐλέγχῃς καὶ ὀνειδίζῃς
ἔχεις τρόπους τόσους ὠραίους, ὅπου κάθε πρόσωπον καυ-
χᾶται εἰς τὴν [ἐδικήν] του ἐρουθρίασιν. Ὁ Θεὸς ὅπου σὲ
ἐστόλισε μὲ τόσαις ἀρεταῖς νὰ σοῦ χάριση εἰς τιμὴν τοῦ
Γένους καὶ χρόνους πολλούς, καὶ ὑπογράφομαι.

2

Διὰ ἄλλους

Ἐθαύμασα πάντα τὴν ἱατρικὴν τέχνην καὶ τὴν ἐψηφίσα
ἐπιστήμην ὄχι ἐπίγειον, ἀμὴ οὐράνιον· ὡσὰν ὅπου χωρὶς τὰ
ποτὰ τῆς Ἑλένης ἐμψυχώνει τὰ ἀνάστητα σώματα καὶ

¹ Ἡ πρώτη σειρά ἐκ 14 ἐπιστολῶν ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Ἡμερολό-
γιον τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος τοῦ 1922 σελ. 158 - 168.

ἀρπάζει καὶ μέσα ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Ἡρακλῆς μὲ ὅλην του τὴν ῥάβδον δὲν ἐδυνήθη ποτὲ νὰ τσακίσῃ τούτου τὸ δρέπανον καὶ νικητὴς τῶν θηρίων, ὄχι μόνον τῆς γῆς ἀμὴ καὶ τοῦ ἄδου, ἐνικήθη ἀπέκει ἀπὸ ἓνα ἀσθενῆ καὶ ἄσαρκον χάρον· σὲ συγχαίρομαι, εὐγενέστατέ μου, εἰς τὴν ἐπιστήμην ὁποῦ ἀπόκτησες καὶ εἰς ταῖς δάφναις μὲ ταῖς ὁποίαις ἔστεφάνωσε τὴν μεγάλην σου ἀρετὴν τὸ περίφημον μουσεῖον τοῦ Παταβίου· σὲ συγχαίρεται ἀκόμη Κέρκυρα, ἡ ἀγαπημένη σου πατρίδα, διότι ἐλπίζει νὰ ἰδῇ εἰς τὸ εὐγενέστατόν σου πρόσωπον ἀναστημένον τὸν Γαληνὸν καὶ Ἱπποκράτην καὶ νὰ γενῆ ὁ κόσμος ὅλος θεάτρον τῶν θαυμαστῶν σου κατορθωμάτων. Κύριος ὁ Θεὸς νὰ σὲ ὑψώσῃ εἰς ὅλαις ταῖς τιμαῖς σου ἐπιθυμᾷ τούτη μου ἡ καρδιά, καὶ ὑπογράφομαι.

3

*Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κόμητα Ἀντώνιον Σωδερίνον
Εἰς Ῥώμην*

Λάβε, ἐκλαμπρότατέ μου, τὸ ἐπίγραμμα εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ σωτήρος τὸ ὁποῖον ἐσύνθεσα εὐθύς, ὁποῦ ἐδιάβασα τὰ προστάγματά σου, διὰ νὰ καταλάβῃς πόσον ἐγὼ τὰ προσκυνῶ καὶ τὰ σέβομαι· βέβαια ἂν ἄλλην φορὰν ποτέ, τώρα ἐπεθύμησα νὰ φανῶ ἄλλος Ὅμηρος εἰς τὴν ποιήσει διὰ νὰ σοῦ στείλω ὅσαις συλλαβαῖς τόσα θαύματα τῆς ποιητικῆς εὐγλωττίας· πλὴν ἂν δὲν ἔφθιασεν ἡ δύναμις δὲν μοῦ ἔλειψεν ἡ θέλησις νὰ ἐπιθυμήσω διὰ νὰ σὲ δουλεύσω καλῆτερα καὶ τὰ ὑπὲρ δύναμιν· γνωρίζω πῶς εἰς ὑπόθεσιν τόσον λαμπρὰν ἦτον χρεῖα νὰ ἀνασπάσω ἀπὸ τὰς πτέρυγας τῶν ἀετῶν κανένα πτερόν διὰ νὰ πετάξω μὲ τοὺς ἐπαίνοους εἰς τὰ ὕψη ἐκεῖνα τῆς δόξης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώθη ὁ δεσπότης Χριστὸς μὲ τὴν ἐνδοξὸν του ἀνάστασιν· ἢ πῶς ἔπρεπε νὰ κλέψω ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν σφαῖραν τὴν πλέα λαμπροφόρον ἀκτίνα καὶ μὲ τούτην νὰ γράψω τὸν θρίαμβον ὁποῦ ἔλαβεν ἐναντίον τοῦ ἄδου καὶ νὰ περιχύσω ἔτσι τὸν κάθε στίχον μὲ ἓνα χαρμόσυνον φῶς, ἀμὴ δὲν εἶμαι ἄλλος Ζεὺς νὰ ἔχω τοὺς ἀετοὺς εἰς τοὺς πόδας, οὐδ' ἄλλος Προμηθεὺς νὰ φθάνω

εἰς τὸν ἥλιον μὲ τὴν χεῖρα· ὄθεν θέλεις δεχθῆ, ἐκλαμπρό-
τατέ μου, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο ὁποῦ δύναται ὁ εὐλαβῆς μου
κάλαμος καὶ μένω αἰωνίως.

δύσσατο ἥελιος κατὰ ζόφον ἤλασεν ἵππους,
φαιδρότερον δ' αὐθις λάμπητο ἡμαρ ἄγων·
Ἡέλιος καὶ Χριστὸς ἔη ἀμαρύγμασι πᾶσαν·
αὐγάζων φύτλην γηγενέων μερόπων·
καὶ ὁ μὲν ἄρ κατέδου κατὰ ζόφον ἔλυσε πότμου
ἔμπαλιν δ' ἐς βιότου ἀμβροτιον ἦλθε σέλας·
ἀλλὰ Χριστὸς ἀναξ μέγα φέρτερος ἔπλετο Φοίβου
δεύτερον, ἦν γὰρ ἀπαξ ὄφεται οὐχὶ δύσιν.

4

Εἰς τὸν αὐτὸν

Καθὼς καυχῶμαι εἰς τὰ προστάγματά σου, ἔτσι κοκκι-
νίζω εἰς τοὺς ἐπαίνους, ὧ φιλομαθεστάτη ψυχῇ, ἐγὼ χύνω
ἀπὸ τὸν κάλαμον ὀλίγον μελάνι διὰ νὰ σοῦ φανῶ φίλος
πιστὸς καὶ δοῦλος εἰς πάντα ὑπήκοος καὶ ἐσὺ ὡς βλέπω
χύνεις ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τὰ πλέα μυριομένα ἀνθη τῆς
εὐγλωττίας διὰ νὰ μοῦ πλέξης ἐπαίνους. Δὲν μοῦ ἀρέσει
ἀνταμοιβή· ἄφες τὰ ἐγκώμια ἂν θέλῃς νὰ ἔχω ἔτοιμον τὸν
κάλαμον εἰς ὅ,τι μὲ προστάξης, καὶ ἂν σοῦ ἀνθοῦσιν εἰς τὰ
χείλη, ὡς σπουδαῖος καὶ φιλομαθῆς ὁποῦ εἶσαι, τοῦ Ἑλικώ-
νος τὰ ῥόδα, φύλαξαι αὐτὰ σου τὰ ἀνθη διὰ νὰ στεφανώσης
κεφαλὴν, ὁποῦ νὰ ἔχη περισσότερην μάθησιν καὶ σοφίαν.
Ὁ ἔπαινος ὅταν εἶναι ὑπέρμετρος συγχίζει τοῦ καθ' ἑνὸς τὴν
καρδίαν, καὶ τὰ ὄμματα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν δοκιμάζου-
σιν ὄχι χαράν, ἀμὴ πόνον. Δὲν σοῦ ἀρνοῦμαι τὸ ἐπίγραμμα
ὁποῦ μὲ ζητᾶς εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν καλυβίτην, τοῦ
ὁποίου τὰ ἱερὰ λείψανα προσκυνᾷ αὐτοῦ ἢ πρεσβυτέρα
Ῥώμη, διὰ νὰ σὲ παρακινήσω εὐκολώτερα μὲ τὴν εὐεργεσίαν
εἰς ὅ,τι παρακαλῶ μὲ τὸ παρὸν γράμμα καὶ ὑπογράφομαι.

Λαμπρὰ Ἰωάννης λίπε δώματα, κ' ἄσπετον ὄλβον
τηλόθ' ἑῶν τοκέων, τηλόθ' ἑῶν ἐτάρων
καὶ μόνον ἐν καλύβῃ ἔλκων βίον οἶος ἀπ' ἄλλων
εὐ . . . ἀπειρέσιον κῦδος ἐπ' εὐσεβίη,
ἀλλ' οὐ κλυτὸς ἀνὴρ οὐ γνωστὸς πᾶσι βροτοῖσι·
εἰ μὴ ζῶν, ἀφανὴς πᾶσι βροτοῖσιν ἔη.

5

*Πρὸς τὸν λογιώτατον καὶ σοφὸν ἄνδρα Θωμᾶν Φλώρον
Εἰς Σμύρνην*

Ἄρετή εἶναι ἕνας μαργαρίτης τόσον ὠραϊόμορφος, ὅπου ἀγκαλὰ καὶ δεδεμένος μὲ τὸν πηλὸν τῆς πτωχίας, σέρνει ὅμως τὰ ὄμματα τοῦ καθ' ἑνὸς καὶ ἀνασπᾶ ταῖς καρδίαις. Πτωχότατος ἦταν ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος Διογένης, ὅμως σεβάσμιος διὰ τὴν σοφίαν· ἐπαραικινᾶτο ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, μονάρχην τοῦ κόσμου· ὁ ἥλιος πάντα εἶναι ἥλιος ἀγκαλὰ καὶ μὲ τὰ νέφη σκεπασμένος· καὶ μία κογχύλη ὄχι διὰ τοῦτο εἶναι ἄτιμος, διατὶ ἔχει πτωχὸν τὸ ἔξωθεν ἔνδυμα καὶ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων φαίνεται ἄμορφος· μὴν πικραίνεσαι λοιπόν, λογιώτατέ μου, ἂν ἔπεσες εἰς πτωχείαν, διατὶ ἡ ἀρετὴ σου σὲ κάνει πλούσιον, ὄχι ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦτα· ὅ,τι τώρα χαρίζει καὶ τώρα πάλιν ἀρπάζει ἡ ἄστατος τύχη, ἀμὴ οὐχ' ἐκεῖνα ὅπου συγγηράσκουσι μὲ τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον καὶ τὸν συντροφιᾶζουσι καὶ ἕως μέσα εἰς τὸν τάφον· ὁ σοφὸς γελᾷ εἰς ταῖς μεταβολαῖς τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων καὶ μεγαλοψύχως πατεῖ καὶ καταπατεῖ τὴν ἄ[στατον] τύχην· ἅς εἶναι μαυροφύρος ὁ ἀέρας, ἅς σκεπάζουσι πυκνοσύνθετα νέφη τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ, ἀστραπαῖς καὶ βρονταῖς ἅς φοβερίζουσι μὲ χιλίους θανάτους τὸν κόσμον, ἐκεῖνος κάθεται ἄτρομος καὶ εἰς τὴν κοινὴν δυστυχίαν δείχνει μὲ ἰλαρὸν πρόσωπον καρδίας τὴν γαλήνην, διατὶ ἡ ἀρετὴ καὶ σοφία εἶναι κάθε πίκρας καὶ κάθε φόβου τὸν θάνατον καὶ εἰς βραχυλογίαν τὰ ὄρη ἐκεῖνα, λογιώτατέ μου, ὅπου γεννῶσι καὶ κρύπτουσι μέσα εἰς τὰ σπλάγγνα τὸ χρυσίον, εὐχαριστημένα ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τὸν ἔμφυτον, εἶναι ἔξωθεν ἔρημα καὶ γυμνά, ὄχι μόνον ἀπὸ κάθε ἀνθος ἢ καὶ φυτὸν, ἀμὴ καὶ χόρτον. Ἐκατάλαβες χωρὶς ἄλλο τί θέλω νὰ εἰπῶ, ὅθεν φιλιῶντάς σου τὰς χεῖρας μένω αἰωνίως.

6

*Πρὸς τὸν λογιώτατον Ἀλοῖσιον Γραδενῆγον
Εἰς Βενετίαν*

Ὅπου εἶναι ὁ Βάκχος ἐκεῖ καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὅπου

ἡ κραπάλη καὶ ἡ μέθη ἐκεῖ καὶ τὰ ἔρωτικά πάθη. Ἡ σάρκα ὡσάν παχύνη λακτίζει καὶ ὡσάν χορτάση ἡ κοιλία θέλει ἀπέκει νὰ ἀναπανθῆ εἰς ταῖς ἁμαρτίας· ἕνας ἐρημίτης ἐρωτηθεὶς ἂν ἐδοκίμασε ποτὲ πειρασμούς, (ἀπεκρίθη) ποτέ, διατὶ ποτὲ εἶπεν οὐδ' ἡ κοιλία ἐχόρτασε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον· ὁ φίλος κάθεται καθ' ἡμέραν εἰς μίαν τράπεζαν ὄντως συβαρητικὴν, τρώγει καὶ πίνει ὡς νέος, ἀμὴ ἀληθινὸς σαρδανάπαλος, ἠθέλεν ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν ἀγιότητα καὶ καθαρότητα τῆς ψυχῆς νὰ ἦτον ἄλλος Πρόδρομος διὰ τὸν ὁποῖον ἀναγινώσκωμεν (Ματθ. κεφ. ια') πῶς ἦν οὔτε ἐσθίων οὔτε πίνων; εἰπέ του λοιπόν, λογιώτατέ μου, νὰ ἀφήκῃ τὴν πολυφαγίαν καὶ μέθην, διατὶ εὐθὺς θέλει ἰδῆ ἐσβυσμένην τὴν ἐρωτικὴν φλόγα· ὅταν ἄπτῃς μίαν φωτίαν δὲν ἠμπορεῖς νὰ εὗρῃς εὐμορφότερον τρόπον νὰ τὴν σβύσῃς ὅσον νὰ εὐγάλῃς τὰ ξύλα, ὅπου τὴν τρέφουσιν. Ἡ νηστεία ἀπονεκρῶνει τὰ πάθη καὶ διώχνει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὰ μαρὰ ὄλα ἔργα τῆς ἀνομίας, καὶ ὑπογράφομαι.

7

Πρὸς τὸν Ὀσιώτατον Ἀθανάσιον Γραδενῖνον
μοναχὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου

Εἰς Γρόττα φεράτα

Δὲν ἠμπόριες νὰ ἀποφασίσῃς φρονημώτερα ὡσάν νὰ ἀφιερῶσης τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸ τὸ κοινόβιον τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν ὅπου ζῶμεν. Σοῦ τάσσω, ὀσιώτατέ μου, πῶς ἡ ἀναίμακτος αὐτὴ θυσία θέλει τοῦ εἶσται πολλὰ εὐπρόσδεκτος ὥστε ὅπου βάνοντας τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν χεῖμαρρον ὄλον τῆς οὐρανίου τρυφῆς... τί ἔμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ ὁ δύστηνος ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅπου εἰς ὄλο τὸ ὕστερον εἶναι θέατρον τῆς ἀκαταστάσις ἢ μία ἔρημος ὅπου δὲν ἠξεύρω νὰ βλαστήσῃ παρὰ ἀκάνθας τῆς θλίψεως; ἡ ἀληθινὴ χαρὰ δὲν εὐρίσκεται παρὰ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐσταυρωμένου Σωτῆρος, καὶ ὅποιος θέλει νὰ δοκιμάσῃ ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν τὰς ἄνω τρυφὰς εἶναι χρεῖα καταφρονήσας τὰ γήινα νὰ σιμῶσῃ τὰ χεῖλη εἰς τὰς πληγὰς τοῦ δεσπότη· τρισόλβιος ἐσὺ, ὅπου ὡς οὐράνιος μέλισσα μακρὰν ἀπὸ

ταῖς φροντίδαις τοῦ κόσμου θέλεις πετιᾶς τριγύρου εἰς τοιαῦτα ἄνθη καὶ ῥόδα, διατι βέβαια θέλεις πηπηλίση με νέκταρα μᾶς ζωῆς αἰωνίου, ἐγὼ συγκαίρομαι ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ σὲ παρακαλῶ ὡς καθὼς μου ἐστάθης πάντα γνήσιος φίλος εἰς τοῦτο τὸ ἑλληνομουσεῖον, ἔτσι νὰ μου γενῆς θερμὸς εὐχέτης πρὸς τὸν Θεὸν εἰς αὐτὸ τὸ κοινόβιον, καὶ ὑπογράφομαι.

8

Πρὸς τὸν τίμιον ἄνδρα Κοτταρῆ

(Συμβουλευτικῇ)

Ἦκουσα πῶς ὕστερον ἀπὸ τόσον ἔξοδον καὶ τόσους κόπους ἔχασες καὶ τὴν κρίσιν καὶ ὄχι, ταλαίπωρε, διατι δὲν ἔχεις τάχα τὰ δίκαια ὅλα καὶ ἐξαισιον ἀκόμη ῥήτορα, ὅπου με τὰ νεῦρα ὅλα τῆς εὐγλωττίας σὲ ἐδιαφέντευεν, ἀμὴ διατι ὁ ἀντίπαλος ἠξυύροντας πῶς «Χρυσὸς δὲ κρεῖσσον μυριῶν λόγων βροτοῖς» ἐδουλώθη ἀπὸ τὸ ξανθὸν ἐκείνο μέταλλον, τὸ χρυσίον. Θαυμαστὸν πρᾶγμα νὰ μὴν εὐρίσκειται εἰς τὸν κόσμον ψυχὴ τόσον ἀνδρεία, στήθος τόσον ἀκαταγώνιστον, ὅπου νὰ μὴν τὸ νικᾷ τὸ σατανικὸν τοῦτο ἐργαλεῖον, ἃς εἶναι ὁ Κριτῆς δικαιοτάτος, ἃς ἔχη τὸ ὄμμα καὶ Λυγκέως ὀξυδερκέστερον, ὅμως ὡς λάμψη τὸ χρυσίον ἐτυφλώθη εὐθὺς εἰς τὸν νοῦν καὶ οὔτε δικαιοσύνην βλέπει, οὔτε Θεοῦ νόμον καὶ φύσεως κλαίω τὴν δυστυχίαν σου καὶ τὴν πολλήν σου ζημίαν καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

9

Πρὸς τὸν τιμιώτατον καὶ προσφιλέστατον νέον

Γεώργιον Μελισσηρόν

Εἰς Ῥώμην

Δὲν μοῦ φαίνεται φρόνιμος ὅποιος εἶναι φύσει ἐλεύθερος καὶ θέλει νὰ βάλῃ τὰς ἀλύσεις εἰς τοὺς πόδας καὶ νὰ γενῆ δοῦλος· ὁ γάμος εἶναι μία δουλεία τόσον πλέα σκληρά, ὅσον ὅπου δὲν τελειώνει παρὰ μετὴν ζωὴν. Ἀκούω πῶς θέλεις

νά πανδρευθῆς με τὴν Ν καὶ ὡς φίλος σοῦ ἐνθυμίζω νά μὴν σὲ γελάσῃ ἢ εὐμορφία μιᾶς γυναικός, διατὶ εἰς ὄλον τὸ ὕστερον εἶναι ψευδῆς καὶ ἓνα φαινόμενον ἀγαθόν· τὰ ῥόδα ἐκεῖνα ὅπου τώρα θαυμάζεις εἰς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἀφ' οὗ τὰ ἐτρύγησες σοῦ μεταλλάσσονται εἰς ἀκάνθας καὶ ἡ τρυφαῖς ὅπου τώρα σοῦ τάσσει ὁ νυμφικὸς θάλαμος ἔχοντας τὸ γλυκὺ πικρόν, ὅσον εἶναι γλυκαῖς εἰς τὴν ἀρχὴν ἄλλο τόσον εἰς τὸ τέλος ποτιζοῦν χολαῖς καὶ φαρμάκια. Ὡ τί εὐμορφον προᾶγμα ὅπου εἶναι εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἢ ἐλευθερία· νά μὴν ἔχη τοὺς πόδας περιπεπλεγμένους με δεσμά, ὅπου δὲν εἴμπορεῖ νά κόψῃ ποτὲ παρὰ τοῦ θανάτου τὸ δρέπανον. Ὁ Θεὸς νά σὲ φωτίσῃ μὴν χάσης θησαυρὸν τόσον τίμιον καὶ ἅγιον, καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

10

Εἰς τὸν αὐτόν, τὸν θέλοντα λαβεῖν γυναῖκα

Ἐπειδὴ καὶ ἀποφάσις νά λάβῃς γυναῖκα καὶ νά κλίνῃς τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου, ἐγὼ δὲν σοῦ ἀντιστέχω, εἶσαι αὐτεξούσιος καὶ αὐτοδέσποτος μονάρχης τῆς ἰδίας σου θελήσεως καὶ κάμε ὡς βούλεσαι· ἀλλὰ ἂν ζητᾷς πάλιν τὴν γνώμην μου δὲν σὲ συμβουλεύω οὐδὲ ποσῶς, ἀμὴ βεβαιῶνω τὰ σοῦ ἔγγραφα ἄλλην φορὰν, διατὶ δὲν μοῦ ἔσταξαν ἀπὸ τὸν κάλαμον, ἀμὴ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μιᾶς ἐνθέρου ἀγάπης. Σοῦ εἶπα καὶ πάλιν σοῦ λέγω νά ἐνθυμηθῆς πῶς ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται εἰς τὸν κόσμον ἐλεύθερος καὶ με τὸν γάμον χάνει ὁ ταλαίπωρος τὸ αὐτεξούσιον, καὶ γίνεται δοῦλος τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ ἔρωτος· νά στοχασθῆς πῶς ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου, τοῦ μυστηρίου τούτου εἶναι παντάπασι ἄλυτος, ὥστε ὅπου ἂν μίαν φορὰν σοῦ δέσῃ τὸν πόδα, ἄλλος δὲν εἴμπορεῖ νά σοῦ τὸν λύσῃ παρὰ ὁ θάνατος· νά λογιᾷσῃς πῶς ἀγκαλὰ καὶ ἡ τρυφή τῆς σαρκὸς μετὰ τὸν γάμον εἶναι νόμιμος καὶ γνησία, ὅμως εἶναι ῥέουσα, ψευδῆς καὶ ἐφήμερος καὶ τὸ περισσότερο ὕστερον ἀπὸ μίαν ἢ ἄλλην ἡμέραν τὸ μέλι ἀλλάζεται εἰς χολὴν καὶ εἰς φαρμάκι τὸ νέκταρ· καὶ τώρα πάλιν σοῦ σμίγω νά ἀνοιξῆς καλὰ τὰ ὄμματα καὶ νά ἰδῆς πόσους λογισμούς, πόσαις φροντίδαις,

πόσαις θλίψαις φέρνει ὡς προῖκα ἀναγκαία ὁ γάμος· ἂν ἡ γυναῖκα εὐρεθῇ ἄκαρπος πόση εἰς ἑσᾶς τοὺς νυμφίους ἢ θλίψις, ἂν ἐκείνη σοῦ λάχῃ δώσει πολὺν τὸν καρπὸν, πόσα τὰ πάθη, ὥστε νὰ γενῇ ὄριμος· ἂν ἐκείνη σοῦ λάχῃ ἄσημος ἢ πονηρὰ εἰς τὰ ἥθη δοκιμάζεις εἰς ὄλην σου τὴν ζωὴν μίαν κόλασιν, καὶ πάλιν ἀνίσως εὐμορφη καὶ ὠραία εἶναι νὰ γενῆς ἄλλος Ἄργος μυριόμματος καὶ πανόπτης διὰ νὰ μὴν σὲ ἀλλάξῃ χωρὶς ταῖς μυθολογίαις τῆς Κίρκης εἰς κανένα ζῶον· ἀπέκει ἐσὺ εἶσαι σπουδαῖος, εἶσαι φιλομαθὴς καὶ ἀγαπᾷς νὰ σὲ ἀγαποῦν ἢ Μούσαις, ὅθεν μὲ τούταις πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σιμῆξῃς τὰ πράγματα τοῦ γάμου, ἀνίσως καὶ κάθε μία εἶναι φιλοπάρθενος κόρη; βέβαια δὲν θέλει δυνηθῆ πλεον ἢ δεξιὰ νὰ πιάσῃ βιβλίον ἢ κάλαμον, ὡσὰν ὁποῦ θέλει εἶσαι καθ' ἡμέραν περιπεπλεγμένη εἰς ταῖς ἀγκάλαις τῆς νύμφης. Σοῦ ἐφανέρωσα, τιμιώτατέ μου, μὲ ἓνα καὶ μὲ ἄλλο γράμμα ἀρκοῦντως τὴν γνώμην μου. Ἐσὺ πάλιν κάμε ὡς βούλεσαι, καὶ σὲ ἀσπαίζομαι.

11

Πρὸς τὸν τίμον Γρηγόριον Πετροῖτη

Εἰς Ἀγκῶνα

Ὅποιος λογιᾶζει τὸν θάνατον, καὶ βλέπει πάντα με τὰ ὄμματα τοῦ νοῦς του τὸν ἄσαρκον ἐκεῖνον χάρον εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν φράξῃ τὰ ὦτα εἰς ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς· ὁ τάφος νεκρόνει τὴν Ἀφροδίτην καὶ σβύνει ταῖς φλόγαις τοῦ ἔρωτος, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ταῖς ἐφύσα μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἑκατὸν στόματα ὁ ἄδης· ὅθεν ἐπαινώ σε, τιμιώτατέ μου, τὴν συνήθειαν νὰ κρατῆς συχνὰ εἰς τὴν κλίνην ἓνα γυμνὸν καὶ ἄτριχον κρανίον, διὰτὶ ἔτσι θέλεις ἔχῃ εἰς κάθε πειρασμὸν ἔτοιμον τὸ ἀντιφάρμακον· ἂν ἔκαναν τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ δὲν ἤθελαν πέφτει τόσοι καὶ τόσοι εἰς τὰ κέντρα τῆς σαρκὸς, διὰτὶ περισσότερην δύναμιν ἤθελεν ἔχει ὁ τρόμος τοῦ θανάτου παρὰ ἢ πρόσκαιρος καὶ ψευδὴς εὐμορφία ἐνὸς προσώπου· ἓνα δρέπανον κόφτει βαθυὰ καὶ μέσα ἀπὸ ταῖς ῥίζαις κάθε κακὸν λογισμὸν· ἔχε το πάντα εἰς τὸν νοῦν σου καὶ θέλεις

ἰδῆ πῶς ποτὲ δὲν θέλει σὲ κυριεύσῃ ἐρωτικὸν πάθος, καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

12

*Πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ φιλομαθῆ νέον Πέτρον
Εἰς Νεάπολιν*

Ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννᾶται παρὰ εἰς ταῖς δυστυχίας καὶ ὅποιος ἔρχεται εἰς τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς τούτης ἄλλο δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ παρὰ ἄγρια κύματα καὶ πονηρία ἐχθροῦ σὲ ἔβαλε χωρὶς κἀνένα σου πταισίμον εἰς καμμίαν φυλακὴν, καὶ ἐτύχαινε νὰ γελαῖς ὡς φιλομαθῆς ὅπου εἶσαι εἰς τὰ παίγνια τοῦτα τῆς τύχης. Ὁ Θεὸς σοῦ ἔστειλεν αὐτὴν τὴν δυστυχίαν διὰ νὰ φανερώσῃς τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς δείχνοντας ἐσὺ καὶ μέσα εἰς αὐτὰ τὰ σκότη γαληνὸν τὸ πρόσωπον καὶ ἀνέφελον· ὅπου δὲν εἶναι πταῖσμα, ὃ φιλομαθεστάτη ψυχὴ, δὲν τυχαίνει νὰ εἶναι οὐδὲ ὁ φόβος. Ὁ κομήτης, ὅπου διὰ τοὺς κακοὺς εἶναι φοβερὸς καὶ ὀλέθριος, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς εἶναι ἄστρον χαρμόσυνον καὶ πρόξενον κάθε εὐτυχίας· καὶ τὸ εὖμορφον ἐκεῖνο μέταλλον, τὸ χρυσίον δὲν φοβᾶται πυρὸς τὴν φλόγα ὅταν εἶναι καθαρὸν καὶ ἀκίβδηλον· ἐνθυμήσου πῶς εἰς τὸ ὄνομα εἶσαι Πέτρος, ὅθεν δεῖξε εἰς τὰ συμβεβηκότα τοῦτα τὴν ἔμφυτόν σου ἀνδρείαν, καὶ πῶς εἶσαι δυνατὸς ὡς πέτρα· εἰς τὰ βιβλία ὅπου σὲ συντροφιᾶζουν αὐτοῦ θέλεις εὖρη ὡς σπουδαῖος κάθε παρηγορίαν καὶ εἰς τόσον στοχάσου πῶς δὲν εἶναι φυλακὴ ὅπου κατοικοῦν αἱ Μοῦσαι καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

13

*Πρὸς τὴν παμφιλτάτην μου θεῖαν καὶ εὐγενεστάτην
Ἑλένην Γρουπιάρη*

Εἰς Βετέροπο

Ἡ παρθενία εἶναι ὁ εὖμορφότερος κρίνος, ὅπου νὰ ἀνθῆ εἰς τοὺς κήπους τοῦ οὐρανοῦ καὶ πλέα τίμος μαργαρίτης ὅπου νὰ ἔχῃ εἰς τοὺς ἰδίους θησαυροὺς ὁ Θεός. Ἐκαμες λοιπὸν φρόνιμα, ὃ εὐγενεστάτη, νὰ τὴν φυλάξῃς μέσα εἰς τὸ ἄξιον αὐτὸ μοναστήριον διὰ νὰ μὴν σοῦ τὴν κλέψῃ.

ὁ πλάνος καὶ φθονερός κόσμος. Οἱ χρόνοι, ὧ κόρη, φεύγουσι καὶ ἡ νεότης μαραίνεται καὶ τὰ κάλλη τοῦ προσώπου ἀπαυθούσι καὶ ταῦτα καὶ πίπτουσι· μόνον ἡ εὐμορφία τῆς ψυχῆς ὅπου ἔχει ἡ νύμφη τοῦ Χριστοῦ εἶναι αἰώνιος, ὡσαν ὅπου ποτισμένη μὲ τὴν δρόσον τῆς θείας χάριτος δὲν φοβᾶται ποτὲ νὰ χάσῃ τὸ οὐράνιον κάλλος· δὲν ἐμπορίας ἀπέχει νὰ κάμνῃς ἀλλέως παρὰ νὰ φανῆς ὡς καθὼς καὶ εἰς τὸ ὄνομα ἔτσι καὶ εἰς τὰ ἔργα, Ἑλένη, ὡς ἡ παλαιὰ ἐκείνη βασίλισσα φίλη τοῦ πάθους καὶ ἡγαπημένη τοῦ σταυροῦ· τοῦτος θέλει σοῦ ἀνοίξῃ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοὺς οὐρανούς καὶ θέλει σὲ ὑψώσῃ εἰς τοὺς θρόνους τῶν ἀγγέλων, ἐπειδὴ καὶ μεγαλόφυχα ἐκαταπάτησες ταῖς τρυφαῖς ὄλαις τῶν ἀνθρώπων καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

-14

Πρὸς τὸν λογιώτατον Παρθένιον τὸν Σκοῦφον

Εἰς Ζακύνθον

Τὸ γράμμα σου, τιμιώτατέ μου, ἀγκαλὰ καὶ νὰ εἶναι χαριτόγλωσσον, ἀμὴ διατὶ μοῦ περιγράφει τοὺς σεισμούς καὶ φόβους ὅπου ἔδοκίμασεν ἡ τρισάθλια αὐτὴ νῆσος τῆς Ζακύνθου, βέβαια μοῦ ἐγέμισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα τὰ ὄμματα καὶ ἀπὸ τρόμον τὴν ψυχὴν. Τυχαίνει νὰ εἰποῦμεν ἢ πῶς ὁ ἄνθρωπος κοιμᾶται τόσον βαθυὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου διὰ νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ ὁ πολνεύσπλαγχνος Κύριος τυχαίνει νὰ σείσῃ τὴν γῆν, ἢ πῶς ἡ ἀνομίαις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τώρα τόσαις ὅπου μὴν ἐμπορῶντας μηδὲ ἡ γῆ νὰ φέρῃ τὸ βάρος, τρέμει ὅλη καὶ σείεται. Ταλαίπωροι ἁμαρτωλοί, καὶ τί θέλουσι κάμῃ εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, ὅταν μία φλογὴν ῥομφαία θέλει τοὺς θερίσῃ ὡς ἄχυρα διὰ τὴν κόλασιν, ἀνίσως καὶ τώρα ὅπου σείεται μόνον καὶ χορεύει ὀλίγον ἢ γῆ τρέμουν ὅλοι καὶ χάνονται. Βέβαια ὅποιος δὲν ξυπνᾷ εἰς ταῖς βρονταῖς καὶ φωναῖς τούταις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς φύσεως δὲν κοιμᾶται, ἀμὴ εἶναι νεκρός καὶ ἀπέθανεν· εὐχαριστῶ σοι, λογιώτατέ μου, εἰς τὴν εἴδησιν ὅπου μοῦ ἔδωκας ὡς καθὼς κλαίω τὴν κοινὴν δυστυχίαν, καὶ ὑπογράφομαι.

15

Διὰ ἄλλους

Γράφεις εὐμορφα, ὦ σοφῆ κεφαλῇ, ὅπου μὲ ἀναγκάζεις νὰ κάμω καὶ τὰ δὲν δύνομαι. Θαυμάζω τὴν τόσῃ ἐνέργειαν εἰς τὸ λέγειν καὶ τὰ εὐλογημένα αὐτὰ χεῖλη ὅπου καὶ μακρόθεν μαγεύουσι ταῖς καρδίαις. Ὁ χρυσός σου κάλαμος δὲν τυπώνει χαρακτῆρα, ἀμὴ χαλκνεύει ἀλύσεις ὅπου ὑποτάσσουν καὶ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν κἀνουν εἰς τὰ προστάγματά σου ὑπήκοον. Τώρα ναι βλέπω πόσον δύναται εἰς ἓνα ῥήτορα ἢ τέχνη καὶ πόσῃ δύναιμι ἔχει ἓνα εὐγλωττον στόμα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἀρμόδιον νὰ ἀπολαύσῃ ὅτι βούλεται, ἂν ἤθελε, καὶ μέσα ἀπὸ ταῖς φλέβις τὸ αἷμα. Σοῦ στέλλω τὰ ἑκατὸν ἀργύρια ὅπου ζητᾷς καὶ ἂν δύναμαι τίποτες ἄλλο πρόσταζε, διατὶ ἔχεις εἰς ἐμὲ αὐτοδέσποτον ἔξουσίαν, καὶ σὲ ἀσπάζομαι.

16

Πρὸς τὸν Ν.

Εἰς Βενετίαν

Δὲν εἶναι ἀνθρώπος ἀμὴ θηρίον ὅποιος φιλάργυρος δὲν ἔχει σπλάγχθος πρὸς τὸν πλησίον τὰ πλούτη, ὦ φίλε, δὲν μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ νὰ θησαυρίζωμεν, ἀμὴ διὰ νὰ τὰ σκορπίσωμεν εἰς τὸν κόλπον τῶν δυστυχούντων, ἀναμένοντας εἰς τοὺς οὐρανοὺς τοὺς καρπούς «τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην», λέγει ὁ δεσπότης Χριστὸς (Λουκ. κεφ. ια'). Καὶ ἐσὺ ὡς ἀκούω ἔχεις τόσῃ σφικτὴν τὴν χεῖρα, ὅπου δὲν σοῦ στάζει ποτὲ οὐδ' ὀλίγον ἀργύριον εἰς βοήθειαν τῶν πτωχῶν. Ὅποιος σὲ γνωρίζει μοῦ βεβαιώνει μὲ ὄρκον πῶς εἶσαι τόσον μακρὰν ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης; ὅπου φαίνεται νὰ μὴν ἤξεύρης οὔτε τῆς ἰδίας ἐλεημοσύνης τὸ ὄνομα. Ἐγὼ ἤθελα νὰ ἦσουν ζηλωτῆς ἢ καὶ μιμητῆς τοῦ ἡλίου, ὁ ὅποιος δὲν κρύπτει φιλαργύρως τὰ πλούτη τοῦ ἰδίου του φωτός, ἀμὴ τὰ χύνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ φωτίζει ἔτσι καὶ τὰ ἀστρα τὰ σκορπίζει εἰς τὸν ἄερα καὶ λαμπρύνει ἔτσι τὸν τετραμερῆ κόσμον. Κάμε ὡς καὶ τὰ

νέφρη, τὰ ὅποια πλούσια ἀπὸ τὰ ὕδατα ὁποῦ ἐπηπλήσισαν
 δὲν τὰ φυλάττουν εἰς τὴν ἐδικήν των μόνον ὠφέλειαν, ἀμὴ
 ποτίζουν εὐθὺς καὶ τὴν γῆν καὶ τῆς σβύνουν τὴν δίψαν.
 Ἡξευρε πῶς ἡ ἔλεημοσύνη εἶναι τόσον εὐάρεστος τῷ Θεῷ,
 ὅπου ἂν εἶναι καὶ θυμωμένος εἰς ἡμᾶς τοῦ καταπραίνει
 τὴν δικαίαν ὀργὴν καὶ τὸν μεταλλάσσει ἀπὸ κριτὴν φοβε-
 ρὸν εἰς φιλόστοργον εὐεργέτην. Ἡξευρε πῶς ἔχει μίαν
 δύναμιν τόσον θαυμαστήν, ὅπου σβύνει ταῖς ἁμαρτίας τοῦ
 ἀνθρώπου εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον ὅπου καὶ τὸ ὕδωρ πυρὸς
 τὴν φλόγα· ἀμὴ διὰ τὸ σὲ παρακινήσω εἰς τὴν ἀρετὴν
 εὐκολώτερα, καὶ ἔργον τόσον θεάρεστον, φθάνει νὰ σοῦ
 εἰπῶ, πῶς ὅποιος βοηθῆ ἓνα πτωχὸν εὐεργετᾷ τὸν ἴδιον
 Θεόν· «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου
 τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κεφ. κς) λέγει ὁ
 Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὥστε ὅπου ἀναγκαιῶς ἀκολουθῆ νὰ
 ἔχη καὶ χρεοφειλέτην ὄχι ἓνα ἄνθρωπον, ἀμὴ τὸν ἴδιον
 δημιουργὸν πλάστην καὶ δεσπότην τῶν ἀπάντων Θεόν, καὶ
 τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ σὲ κάμη νὰ ξαπλώσης εὐθὺς τὴν
 δεξιὰν εἰς τὸ πολὺ χρυσίον καὶ μετ' ἐκεῖνο νὰ δροσίσης
 τόσους καὶ τόσους ὅπου βασανίζει καὶ κατεῖ σκληρὰ ἡ πτω-
 χεία; δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ σοῦ στάξῃ εἰς τὴν καρδίαν μέσα
 πνεύματα ταπεινῆς ὑπερηφανίας, ὡσὰν ὅπου σκόληξ τῆς
 γῆς καὶ κοπρία, κάνεις ὀφειλέτην καὶ χρωστικὸν ἐκεῖνον τοῦ
 ὁποίου τὸ ὀλιγώτερον καύχημα καὶ ἡ μικρότερη δόξα εἶναι
 νὰ προσκυνᾶται βασιλεὺς τοῦ παντός; καὶ τί; φοβᾶσαι
 τάχα νὰ νικήσης τὴν ἀπειρον εἰς τὸ εὐεργετῆσαι μεγαλοφυ-
 χίαν; ὄχι ποτέ, διατὶ θέλει σοῦ ἀντιμεῦση τὸ σπλάγγνος καὶ
 ἔλεημοσύνην πρὸς τὸν πλησίον ἑκατονταπλασίως εἰς τὴν
 ζωὴν τούτην, καὶ εἰς τὴν ἄλλην θέλει σοῦ ἐτοιμάσῃ ἀστερό-
 πλεκτον στέφανον. Δοκίμασε, σὲ παρακαλῶ, τὴν οὐράνιον
 ταύτην πραγματείαν καὶ θέλεις ἰδῆ τὸ κέρδος κατὰ τὸν
 διπλοῦν ἄνθρωπον καὶ σὲ ἀσπάζομαι.